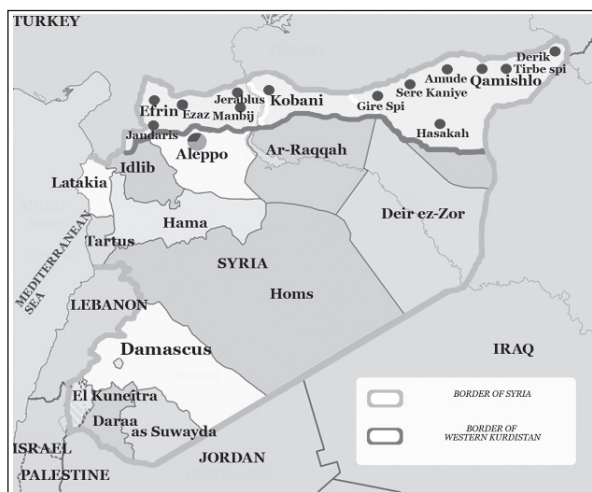

Forradalmi helyzet Szíriai-Kurdisztánban

Rojava (azaz Kurdisztán nyugati térsége) Szíria kurdok által lakott részének – *Szíriai-Kurdisztánnak* – kurd elnevezése. A világ forradalmi erőinek minden bizonnyal nagyobb érdeklődést kellene mutatniuk e terület sorsa iránt, amelyet a PYD (*Partiya Yekîtiya Demokrat/Demokratikus Egyesülés Pártja*) elnevezésű kurd párt irányít, amely a PKK, a *Kurd Munkáspárt* helyi mutációja (azé a PKK-é, amely évezedek óta a Törökországban élő kurdok pártja). Míg 2012 nyara óta a szíriai felkelés sorsát a sötétség erői vették a kezükbe, addig itt egy népi részvételre támaszkodó, valódi forradalmi folyamat bontakozott ki. E folyamatban egyszerre jelentkezik a kurdok nemzeti jogainak védelme és az energiaforrások kollektív kiaknázására irányuló kísérlet. Írásunkban arra teszünk kísérletet, hogy közelebbről szemügyre vegyük a folyamatot irányító párt politikáját.

Valójában mit tudunk arról, hogy mi zajlik Rojavában? Mit tudunk arról a polgárháborús körülmények között létrejött forradalmi mozgalomról, amely napjainkban egyszerre áll harcban az *Iszlám Állam* erőivel és Bassár al-Aszad rendszerével, egyszerre küzd a tömeges munkanélküliséggel, a menekültek áradatával és Törökország teljes embargójával?

Rojava (Szíriai-Kurdisztán)

Hallottunk-e valamit is a YPJ (*Női Védelmi Egységek*) női harcosairól, akiknek bátorságát, hősiességét sokszor megénekeltek a véres harcok során, amelyeket a dzsihádistákkal vívtak? Ismerjük-e a tényt, hogy a kurd hadsereg állományának negyven százaléka nő? Hallottunk-e a három kurd kantonról, *Kobaniról*, *Efrinről* és *Dzsazîráról* (Cizîrê), amelyeket választott parlamentek irányítanak, és saját közigazgatásuk van? Tudjuk-e, hogy a szíriai kurdok alkotmányukban az emberi jogokat és a szabadságjogokat legfőbb értéként tisztelik? És hogy a népi intézményeket kötelezően egy nő és egy férfi közösen irányítja?

Ha az Iszlám Állam támadása Rojava ellen egy rövid időre meg is törte a csendet, a rojavai kurdokat övező hallgatás aligha véletlen. Különösen a baloldali pártok nem hajlandók beszélni róluk, akkor sem, amikor Rojavát azok az Aszad-ellenes erők támadták meg, amelyeket máskor „forradalmároknak” szokás nevezni. S mégis: Rojavában valóban forradalmi folyamat bontakozik ki, azoknak az elnyomott nőknek és férfiaknak a mozgalma, akik a szíriai polgárháború körülményei között saját kezükbe akarják venni sorsukat.

Írásomban nagy vonalakban ismertetem a kurd nép modern kori történetét, részletesebben szólok a PKK megalakulásáról, felvázolom Kurdisztán jelenkori geopolitikai helyzetét, bemutatom a Szírában élő kurdok forradalmi mozgalmának gyökereit, majd az autonóm, demokratikus Rojava létrejöttének körülményeiről és gyakorlati működéséről írok. Végül kritikailag elemzem e forradalmi folyamat alakulását, az előttük álló nehézségektől az általuk folytatott politika korlátaiig.

Pár szó a kurdok modern kori történetéről

A több ezer éves múltra visszatekintő, iráni eredetű kurd nép független hercegségeit a modern kor elején olvasztotta magába az *Oszmán Birodalom*. E folyamat egészen a XIX. század végéig eltartott, amikor is az utolsó kurd államok is elvesztették függetlenségüket. Ez a kor volt a kezdete a kurd nemzeti eszme/nacionalizmus kialakulásának is, amely számos felkelést vezetett az oszmán hatalommal szemben.

Az első világháború után az Oszmán Birodalmat a titkos angol–francia Sykes–Picot egyezmény alapján osztották fel: e felosztás vezetett el a törökök függetlenségi háborújáig, amelyben a nacionalista (Musztafa Kemál) Atatürk győzelmet aratott a szultánátus és a nyugati hatalmak felett, amelyek gyarmati sorba akarták süllyeszteni Törökországot. Az Atatürk elveit valló kemalisták által 1923-ban létrehozott Török Köztársaság folytatta a „ifjútörökök” által megkezdett politikát, amely véghezvitte az örmény népirtást; kísérletet tett a kurdok, az örmények és az asszírok elűzésére őseik földjeikről. A kurdok számára ennek eredménye az lett, hogy a kurd nép négy állam területén szétszórva találta magát: Törökországban, Iránban, Irakban és Szíriában.

A két kurd államot, az 1927-ben brit támogatással létrejött *Ararati* Köztársaságot és az Iránban 1946-ban alapított *Mahabadi* Köztársaságot, gyorsan felszámolták: a kurdok ellen az első világháború alatt kezdődött elnyomó politika a második világháború után is folytatódott. A kurdok 35–40 millió lélekszámukkal a legnagyobb olyan népi-nyelvi csoport, amelynek nincs saját állama (összehasonlításképpen: a palesztinok 11 milliónyian vannak).

Törökországban a népesség 15–20 százaléka kurd. Az erőszakos beolvasztásukat kikényszeríteni célzó politika már 1923-tól megindult: a kurd nyelvet betiltották, a hivatalos álláspont szerint a kurd nép nem is létezett, bármilyen kulturális, autonómiára vagy a függetlenségre irányuló kurd törekvést a legkeményebb elnyomással igyekeztek megakadályozni.

Szíriában a lakosság 10–15 százaléka kurd. Szíria függetlenné válása után a szír hadsereget elsősorban az etnikai és vallási kisebbségek (így a kurdok) irányították – ez az 1920 után létrejött francia mandátum öröksége volt. Franciaország ugyanis azzal számolt, hogy úgy biztosíthatja a szír hadsereg lojalitását, ha irányítását a szunnita arab többségtől tartó kisebbségek kezébe adja. A függetlenség első éveit számos államcsíny jellemezte, amelyek közül hármat kurd tábornokok vezettek. A Baath Párt végül 1963-ban ragadta magához a hatalmat, majd erőszakos arabosítási politikába kezdett a kurdok ellen: betiltotta a kurd nyelvet, megtiltotta a vállalatoknak, hogy nem arab nevet viseljenek, a kurd helyneveket arabokkal váltotta fel, hozzáfogott a kurd írásos emlékek szisztematikus megsemmisítéséhez... A Baath Párt végül odáig is elment, hogy háromszázezer kurdot egyszerűen megfosztott szír állampolgárságától.

Irakban a kurd közösség a lakosság 15–20 százalékát teszi ki. Az iraki kurdok a hatvanas évektől harcban álltak az egymást váltó rezsimek mindegyikével. Musztafa Barzani, a Mahabadi Köztársaság volt védelmi minisztere – és annak a Maszud Barzaninak apja, aki ma az iraki Kurdisztán elnöke – a *pesmergák* (kurd harcosok, a szó jelentése: „akik dacolnak a halállal”) élén küzdött az egymást követő iraki rezsimek ellen. A kurdok iraki ellenállási mozgalma nacionalista és konzervatív karakterű volt, amelyet az első időkben egyébiránt Irán is támogatott. Az iraki kurdok politikailag igen megosztottak: 1975-ban, az ún. *algiri megállapodások*¹ után, szakadás következett be a PDK (*Kurdistan Democratic Party/Partiya Demokrat a Kurdistanê/Kurdisztáni Demokrata Párt*) kebelén belül a két Barzani PDK-ja és a Dzsálál Talabáni vezette PUK (*Yekêtiy Nîştîmanîy Kurdistan/Patriotic Union of Kurdistan/Kurdisztáni Hazafias Unió*) között, amely utóbbi a *Szocialista Internacionálé* tagjává vált. Ugyanebben az évben Szaddám Huszein arabosítási programot indított el az olajtermelő területeken, amely 200 ezer kurd elűzésével járt együtt (elsősorban Kirkuk vidékéről).

Az iráni kurd népesség az ország lakosságának 10-15 százalékát tesz ki. Az iráni forradalomig a kurdok ebben az országban is beolvasztási kísérlet áldozatai voltak: tiltották a kurd nyelv oktatását és a kurd pártokat. Az iszlám forradalom után konfliktus tört ki a kurdok és az ajatollahok között, s az 1979 és 1982 között lezajlott harcban végül vereséget szenvedett az a több ezer kurd, aki az autonómiáért vagy esetenként a függetlenségéért harcolt.

A PKK születése és fejlődése

A *Kurd Munkáspárt (Partiya Karkerên Kurdistan – PKK)* 1978-ban a kurd népet ért elnyomás fokozódásának történelmi körülményei között jött létre Törökországban, ahol ma is működik. Alapítóinak legismertebbike *Abdullah Öcalan*.

A PKK távolról sem valamiféle forradalmi, kommunista párt, noha alapításakor a „marxizmus-leninizmus” elveit vallotta, maoista és kurd nacionalista leágazásokkal. A Moszkva által finanszírozott pártban valódi személyi kultusz alakult ki Öcalan körül, aki Machiavellivel mondhatta: „nincs erősebb vár, mint a nép szeretete”. A párt számára a szocialista proletárforradalom nem tartozott az azonnal kivívandó célok közé: noha magáénak vallott demokratikus és szociális követeléseket is, alapvető ideológiája mégis az volt, hogy a kurd nép felszabadulásához elsősorban önálló kurd államra van szükség, aminek kivívása fegyveres úton, gerillaháborúban képzelhető el.

A PKK tagjait érintő első letartóztatások – amiket a török biztonsági erők már 1979-ben megkezdték – és az 1980-as katonai puccs között – ez mindenféle ellenzéket menekülésre kényszerített az országból – Abdullah Öcalan Szíriában, Kobani környékén talált menedéket. A PKK 1981-ben Libanonban kiképzőtáborot hozott létre. 1984-ben alakult meg a HRK (*Hêzên Rizgariya Kurdistan/Kurdisztáni Felszabadító Erők*), amelyből létrejött az ARGK (*Artêşa Rizgariya Gelê Kurdistan/Kurd Felszabadítási Néphadsereg*). A nyolcvanas években ez a szervezet véres háborút vívott a török állam ellen, amelyben bizonyos sikereket is elért, és azáltal, hogy városokat és falvakat foglalt el, némi társadalomirányítási tapasztalatra is szert tett.

A későbbi évek nehéz idők voltak a PKK számára: megszűnt az őket addig pénzügyileg támogató Szovjetunió; az Egyesült Államok nyomására a szervezet felkerült a terrorista szervezetek listájára (ráadásul az amerikaiak fegyverekkel is támogatták a török hadsereget); Öcalant kiutasították Szíriából, majd a török titkosszolgálatok, amerikai és izraeli segítséggel, 1999-ben Kenyában letartóztatták. Öcalant azóta is *Imrali* börtönszigetén tartják fogságban (a szigeten Öcalan az egyetlen fogoly: fogvatartása napi 125 000 török lírába kerül). A PKK-t sújtó elnyomás egyre keményebb lett: a szervezetet heroinkereskedelemmel

vádolták meg, ami miatt a Bush-adminisztráció 2008-ban pénzügyi szankciókat léptetett életbe ellene, míg Öcalan felhívásai a fegyverszünetre süket fülekre találtak Ankarában, aminek újabb összecsapások lettek az eredményei.

A kilencvenes és a kétezres évek alapvetően változtatták meg a szervezetet, s elsősorban a párt politikai orientációját. Hasonló történt velük, mint számos más ilyen jellegű mozgalommal: a párt 2003-ban hivatalosan is feladta a „marxizmus-leninizmus” és a „demokratikus centralizmus” elvét. Sőt, a PKK 2001-ben bejelentette, hogy véget kíván vetni a fegyveres harcnak is. A párt közeledett a Szocialista Internacionáléhoz, amelynek a PKK török ága (a *Béke és Demokrácia Pártja* – BDP) megfigyelő tagjává is vált. Mindezt kiegészítette a szervezet céljait érintő gyökeres változtatás is: a párt lemondott a kurd függetlenségről, mint célról, helyette autonómiát követelt, és ennek érdekében tárgyalásokba bocsátkozott a török állammal. Utóbbi azonban visszautasította a legkisebb engedményeket is, még a kurd nyelv hivatalos elismerése sem történt meg, amelyet továbbra is csak magániskolákban tanítanak az országban.

A kurdok és a török állam harca ezidáig 45 000 emberéletet követelt. Több mint 3 000 kurd falvat a török hadsereg egyszerűen elsöpört a föld felszínéről. Azzal, hogy a hadsereg kurd falvak lakosságát kényszerítette a PKK elleni harcra, valódi szakadást hozott létre a kurd társadalomban.

Mindez azonban nem akadályozta meg, hogy a PKK továbbra is központi szerepet játsszon, elsősorban éppen a szíriai konfliktusban. A PKK nagyon is mély gyökereket vert a kurd társadalomban: a párt elsősorban a törökországi és szíriai kurdok többségének szemében a kurdok legitim képviselője. „Apo” (ti. Abdullah Öcalan) népszerűsége töretlen köreikben. A PKK-t a NATO második legerősebb hadseregével, a török haderővel vívott több mint három évtizedes gerillaharc tapasztalt erővé, tagjait pedig edzett harcosokká tette. A szervezet gyakorlatra tett szert egész városok irányításában is, a helyi szinttől egészen országos szintig. Végezetül arról is szólnunk kell, hogy a PKK a kilencvenes évek óta igen eredeti politikát is folytat: nők tömegeit integrálta a pártba és a fegyveres harcokba, ahol a nők felszabadulása úgy tűnik fel, mint „forradalom a forradalomban”.

A kurdisztáni erőviszonyok

Iránban, ahol a kurd kultúra immár nem tiltott és a kurd nyelv aránylag szabadon gyakorolható (természetesen a síita klérus által megszabott határok között), a kurd aktivistákat mégis rendszeresen vetik alá kínzásoknak, vagy gyilkolják meg. A nagyjából kilenc millióra tehető iráni kurd közösséget egyre inkább foglalkoztatják az autonómia, sőt,

a függetlenség kérdései. Legutóbb 2005-ben került sor hat hétig tartó kurd felkelésre, amit végül eltiportak. A kurd közösségi érzés azonban igen erős az országban, annál is inkább, mert a kurdok nagy többsége szunnita, míg Iránt síita hatalom irányítja. Maga a PJAK (*Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê / Kurdisztáni Szabad Élet Pártja*), a PKK iráni ága 2004 óta visel gerillaháborút a hatalom ellen: jó pár kudarc és egy elvetélt fegyverszüneti kísérlet ellenére, a PJAK befolyása egyre erősebb a kurd közösség körében.

Törökországban a PKK feljövőben van: a 2014 márciusi önkormányzati választásokon történt visszaélések ellenére a BDP, a PKK legális szervezete, előretört, és mintegy száz település polgármesteri helyét szerezte meg. A 2014. augusztusi elnökválasztásokon a már HDP (*Halkların Demokratik Partisi/Népi Demokrácia Pártja*) néven induló párt *Selahattin Demirtasz*t, a BDP társelnökét indította olyan demokratikus programmal, amelyet a népesség nagy része radikálisnak tartott (főként a török államot irányító s az Egyesült Államok vazallusának számító, „mérésékelt” iszlámisták autoriter és rendpárti jellege miatt). *Selahattin Demirtasz* egyértelműen egyházellenes álláspontot képviselt azzal, hogy meg kívánta szüntetni az iskolákban a kötelező vallásoktatást, fellépett a diszkrimináció ellen, s a helyi tanácsokon és népgyűléseken alapuló decentralizálást követelt (ami a kurdok autonómiához való jogának elismerését vetítette előre). *Demirtasz* védelmébe vette a nők és a LGBTI-személyek² jogait is, s programjában jelentős helyet kapott a környezetvédelem. Ami a gazdaságpolitikát illeti, a HDP programja mérsékelt anti-neoliberális elemeket tartalmazott. A választásoknak az volt a jelentőségük, hogy a HDP egyszerű kurd pártból valódi országos politikai erővé tudott válni: *Demirtasz* 10 százalékos körüli eredménye a párt számára egyértelműen előrelépést jelentett az önkormányzati választásokhoz képest.

A HDP kampányt indított *Erdoğan* pártja, az AKP (*Igazság és Fejlődés Pártja*) leleplezésére, amely támogatta az *Iszlám Állam* dzsihadistáit. „Apo”, a HDP és a KCK (*Koma Civaken Kurdistan*, a PKK egyik társszervezete elsősorban Kurdisztán szíriai részein) 2014 márciusában Kobani védelmére szólított fel, amelyet éppen ostrom alá vették a dzsihadisták. 2014 júliusában néhány nap alatt több mint 800 törökországi kurd lépte át a határt, és csatlakozott a szíriai kurd hadsereghez, a YPG-hez. Az azóta eltelt időben sokan követték példájukat, hogy megállítsák az *Iszlám Állam* offenzíváját, s végül novemberben kivívják a győzelmet.

Irakban a helyzet igen változékony: a nyolcvanas években a kurdok és Szaddám Huszein fegyveres erői véres harcokat vívtak egymással. A Szaddám Huszein által 1988 szeptemberében indított ún. *Anfal-hadművelet* során mintegy 2 000 kurd falut pusztítottak el, s a halálos áldozatok száma (elsősorban a bevetett vegyi fegyverek következtében) 180 000-re volt tehető. A kurdok azonban 1991-ben,

az Öböl-háború végén ismét fellázadtak, s ezúttal véres harcok után sikerült Kurdisztán egy részét ellenőrzésük alá vonniuk, amely így *de facto* autonómmá vált az UPK és a PDK pesmergáinak irányítása alatt. 1994 és 1996 között azonban a két szervezet között testvérháború robbant ki: az OPK mellett megjelent a PKK is, míg a PDK nem habozott szövetséget kötni Szaddám Huszeinnel. E szövetség tette lehetővé a PDK számára, hogy megerősítse befolyását, és elűzze az UPK-t Erbilből, Kurdisztán iraki részének fővárosából. 1996-tól az UPK visszaszerezte az irányítást *Szulejmánija* tartomány felett, míg 2002-ben, közvetlenül az amerikai invázió előtt, a PDK és az UPK átmeneti szövetséget kötött. A PDK oly mértékben támogatta az amerikai intervenciót, hogy még ünnepségeket is szervezett az amerikai csapatok tiszteletére, s a kurdok többsége felszabadítóként üdvözölte az Egyesült Államokat (Kurdisztán 1991-óta élt Szaddám Huszein rezsimjének embargója alatt).

Barzani komoly hasznót húzott az amerikaiak intervenciójából: megvalósult az iraki állam föderatív átszervezése, s a már 1991-ben megalakult, Erbilben székelő parlament legitimitásának elismerése. Ez magának Barzaninak a hatalmát is megerősítette Kurdisztánban, minthogy 2005-óta a terület iraki részének, Iraki-Kurdisztánnak saját választott elnöke és intézményei vannak. Ennek nem mond ellent, hogy az iraki kurd országgrész valójában vazallus állam, amely az Egyesült Államok alárendeltje, s amely az USA tulajdonképpeni katonai erejét jelenti a régióban. Az Egyesült Államok finanszírozza, képezi ki és fegyverezi fel a pesmergákat, akik hadműveleteikkel támogatják a koalíciós erőket a lényegében általuk irányított Észak-Irakban. Mamnapság a pesmergák hadserege mintegy 200 000 férfiból és nőből álló, jól felszerelt, kitűnően kiképzett és nehézfegyverek használatához is értő fegyveres erőt jelent. Az iraki háborúk alaposan megerősítették harci értéküket, s 2011-óta a régió elsőszámú haderejének számítanak. Iraki-Kurdisztán autonómiája oly mértékben ténykérdés, hogy számos ország tart fenn konzulátust Erbilben, s például Törökország vagy Franciaország egyenesen nagykövetet nevezett ki ide. A kurd kormány az olajexport feltételeiről Bagdad beleegyezése nélkül kötött megállapodást Törökországgal.

Az utóbbi pár évben a bagdadi és az erbili kormány közötti feszültségek folyamatosan növekedtek: a síita felekezetű *Núri el-Málíki*, aki 2006 és 2014 között Irak miniszterelnöke volt, s akit az Egyesült Államok, Irán és Oroszország is támogatott, a mintegy 60-70 százalékban arab síita többségű országban erőszakos elnyomó politikát folytatott az arab szunnita kisebbséggel (közéjük tartozott Szaddám Huszein is), illetve a kurd szunnitákkal szemben – akik a népesség 15-20 százalékát teszik ki –, csakúgy, mint mint a kurd síiták és jeziditák, az arab keresztények (ők a 2003-as háború előtt a népesség 3 százalékát adták), illetve a különböző felekezetű türkmének ellenében. A mélyen szektás Núri el-

Máliki eltökélte: azzal, hogy szembe fordul a szunnitákkal, megtagadva a kurd nemzetiségű állami tisztviselők bérének folyósítását, megmutatja, „ki az úr az országban” – ezzel jelentősen növelte az arabok és a kurdok közötti feszültségeket.

Mindehhez még hozzáadódott a fiaskóval végződött koalíciós intervenció, az összecsapások a radikális sííta milíciákkal (mint amilyen a sokáig *Muktada asz-Szadr* által irányított *Mahdi hadserege* volt), az amerikaiak által felosztatott korábbi iraki hadseregből toborzott *baathista lázadók* támadásai, a regionális hatalmak állandó beavatkozásai, és a szomszédos Szíriában zajló véres polgárháború, ahol mindkét oldalon harcolnak irakiak is. Ennek eredménye egy szörnyű háború lett, amely eredetileg a külföldi beavatkozások következménye volt, s amelyet súlyosbítanak a társadalmi, gazdasági, vallási és etnikai problémák. Mindez az ország *de facto* széteséséhez vezetett.

Ilyen körülmények között semmi meglepő sincs az Iszlám Állam gyors előretörésében és a Moszul bevételét követő szunnita felkelés sikerében. A térkép önmagáért beszél: az iraki kurdoknak majdhogynem nincs is közös határuk Bagdaddal, viszont nagyon is határosak az Iszlám Állammal és a szunnita felkelők területeivel. Ez a földrengésszerű változás egy olyan politika végeredménye, amely nem vezethetett máshova, mint az ország felosztásához. Az iraki kurdok menetelése az olyannyira várt függetlenség felé, a sok évtizedes megbélyegzés, elnyomás és vérfürdő után, természetes jelenség.

Noha az iraki rendszer szétesése logikus folyamat, az Egyesült Államok nem hagyhatja, hogy ez be is teljesejjen. Ennek az elgondolásnak az eredménye a Bagdad védelmét célzó intervenció, amivel időt akarnak adni az iraki hadseregnek az újjászerveződéshez. Mindeközben a pesmergák teljes ellenőrzésük alá vontak hatalmas területeket, köztük *Kirkukot*, azt a várost, amelynek fennhatósága hosszú időn át vita tárgyát képezte a központi kormánnyal. Ezáltal az Iszlám Állam támadása idején mintegy 40 százalékkal növelték az ellenőrzésük alá tartozó területeket. Ma már Barzani elnök Iraki-Kurdisztán függetlenségéről folytathat tárgyalásokat, még ha egy ilyen „függetlenség”, amelyet a Washingtonnal és Ankarával való tárgyalásokon kellene kivívni, aligha lenne több formalitásnál. Valódi függetlenség ugyanis csak az imperializmus elleni harc nyomán jöhetne létre.

Szíriában Rojava tartomány jelentősége egyre nagyobb. E terület a leggyérebben lakott része Kurdisztánnak, összesen 3 millió kurd él e három részre osztott földön, amelyet *Kobani*, *Efrin* és *Dzsazíra* (Hassaké kormányzóság) alkot. Szíria annak idején, kurdellenes politikája ellenére, befogadta Abdullah Öcalant, azzal a megfontolással, hogy ezzel destabilizálhatja Törökországot, amellyel Szíriának területi és vízelosztási ellentétei voltak. Végül 1998-ban Öcalant kiutasították Szíriából, akinek elhúzódozó jelenléte mindazonáltal komoly hatással bírt

a szíriai kurdokra. A PKK szíriai politikai szárnya 2003-ban jött létre PYD (*Demokratikus Unió Pártja*) néven, s viszonylagos autonómiát élvezett az anyaszervezettel szemben. Az elnyomó intézkedések hatására alakult meg 2012 júliusában az YPG (*Yekîneyên Parastîna Gel/ People's Protection Units/Népi Védelmi Egységek*) a PYD fegyveres ága. Amint azt már a 2004 és 2006 közötti kurd felkelés is megmutatta, nem lehetett arra számítani, hogy a szíriai kurdok tétlenek maradnak a polgárháborúban.

A rojavai forradalmi folyamat

A szíriai felkelés kezdetén a kurdok is rész vettek az Aszad-klán elleni lázadásban, mint ahogy 2011-ben a három kurd párt része volt a szíriai ellenzéknek is. Ezt a helyzetet a felkelésen belül kirobbant felkelés változtatta meg 2012 július 19-én, ami elvezetett a kurd erők autonómiájához: a kurdok fellázadtak a kormányerők ellen, és a polgárháborús káosz körülményei között elkezdtek saját intézményeik kiépítését. Ebben a helyzetben Aszad jobbnak látta, ha visszavonja csapatait Kobaniból, és erejét az ASL (*Al-jayš as-suri al-ħurri/ a Szíriai Szabad Hadsereg*) és az iszlámisták ellen összpontosítja, akik fő ellenségeinek számítottak. Mindeközben a kurdok népi és katonai mozgósítása lassan elérte Hassaké kormányzóság és Efrin területeit is, amelyek így az YPG fennhatósága alá kerültek. Aleppóban, az ország gazdasági központjában, a kurdok hőiesen védekeztek a kormányerők, majd az iszlámisták és az ASL ellenében a *Makszud sejk* negyedben.

Ilyen körülmények között került sor az első lépésekre annak érdekében, hogy a kurd mozgalom megteremtse önállóságát a felkelés más erőivel szemben, s a folyamat végül Szíriai-Kurdisztán kvázi-autonómiájához vezetett el. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy mihelyst a kurdok által lakott régiók részben vagy teljesen felszabadultak Aszad uralma alól, a PYD hozzáfogott a kurd társadalom megszervezéséhez. Ennek alapját a helyi bizottságok adták, amelyek védelmét az YPG és az YPJ nagy hírű milíciái biztosították. Ezzel – és egy demokratikus alkotmány létrehozatalával, fejlett szociális ellátó rendszer kiépítésével, a helyi öngazgatás megteremtésével (ami lehetőséget adott a népi részvételre a demokratikus döntési folyamatokban) – a kurdok lerakták föderatív államuk első építőköveit.

A 2013 nyarán történt események váratlan és erőteljes fordulatot eredményeztek: miután az *al-Nuszra Front* – az *al-Kaida* szíriai ága – dzsihadistái erőszakot követtek el az YPJ női harcosai ellen – azzal az indokkal, hogy azok nem hordanak fejkendőt –, majd a Nuszra harcosai foglyul ejtettek 200 kurd civilt (összesen 700 kurd nőt és férfit raboltak el), sosem látott heveségű harcok törtek ki a YPG és a Nuszra Front egységei között. Az utóbbiakhoz csatlakoztak a Törökország által

támogatott *Iraki és Levantei Iszlám Állam*, valamint az *Iszlám Front*-nak (*Al-Jabhat al-Islāmiyyah*) a vahabita Öböl-államok olajdolláraiból finanszírozott szalafista dzsihadistái, akik abban az időben a szíriai felkelés messze legnagyobb erejét jelentették; az ASL egy része, illetve számos helybéli törzs is, amely fel kívánt lépni a kurd autonómia ellen.

Az YPG – leszámítva azt a segítséget, amelyet a *Dzsabhat al-Akrad* kurd brigádjától, a *Szíriai Nemzeti Tanács* kevésbé jelentős erőitől és néhány arab törzstől kapott (ami mindenesetre megmutatta, hogy a konfliktus nem egyszerűen etnikumok közti összecsapás) –, csakis magára számíthatott. A helyzet számára annál is veszélyesebb volt, hogy az YPG viszonya Iraki-Kurdisztán vezetőivel eléggé feszült volt, a különböző kurd területeket Törökország blokád alatt tartotta, és a humanitárius segélyek nem érték el a kurdok lakta övezeteket. Egyszóval, Szíriai-Kurdisztán egyedül maradt, kisebbségben és a kifulladás szélén.

A történelemben vannak azonban olyan pillanatok, amikor egy nép eltökéltsége képes megváltoztatni a dolgok folyását: ami tegnap még lehetetlennek látszott, mára lehetségessé vált. Valami hasonló történt 2013 júliusában *Serekaniyeban*: véres küzdelmek után a Törökország határán fekvő s ezért stratégiaiilag fontos város a YPG-YPJ fennhatósága alá került. A kurdok így el tudták vágni az utánpótlási útvonalat, amelyen keresztül Törökország a kurdokkal ellenséges, többnyire iszlamista és dzsihadista felkelőket támogatta. Ez lehetővé tette az YPG-nek, hogy e kedvező stratégiai pozícióból kiindulva, döntő offenzívába kezdjen. Másrészről, a győzelem szimbolikus értelemben is igen jelentős volt: sikerült egy várost kiragadni az iszlamisták, a dzsihadisták és az ASL-en belüli szövetségeseik kezei közül, akik sokkal jobban fel voltak fegyverkezve, létszámok nagyobbak volt, és élvezték a nemzetközi és regionális nagyhatalmak támogatását is. Az YPG győzelme komoly visszhangot keltett az országon belül is. Ahogy a kurd főparancsnok, Sipan Hamo fogalmazott: „Ez volt Rojava Sztálingrádjja”.

Az egymást követő kurd offenzívák valamennyi fronton – s különösen Hassaké kormányzóságban – visszaszorították az YPG-ellenes erőket. A kurdok ellenfelei számára a mérleg egyértelműen negatív volt: az elkövetkező hónapokban egymás követték a kurd győzelmek; a kurdok 2013 decemberéig öt várost, hat körzetet és mintegy 120 falut foglaltak el. A győzelmek különösen jelentősnek bizonyultak a kőolajtermelő vidékeken: a PYD híradása szerint, a kurdok ellenőrzésük alá vonták a szíriai olajmezők mintegy 60 százalékát, továbbá számos határátkelő-pontot Irak felé. Az YPG fegyveres erőinek száma, a kurd hadsereg vezetőinek közlései szerint, 2013 októberében elérte a 35 000 főt, aminek 40 százalékát női harcosok adták. A YPG öt nő és egy arab dandárt állított fel, és immár két katonai akadémiaival is rendelkezett. Két szövetségeseivel, a *Szíriai Nemzeti Tanács* és a *Kurd Front* (*Dzsabhat al-Akrad*) fegyvereseivel összesen mintegy

40-50 000 női és férfi harcossal számolhattak. Ezzel szemben az Aszad-rendszer hadereje kb. 200 000 főből állt, az Iszlám Fronté 50-80 000 közé volt tehető, míg az Iszlám Államé 20 000-re (e szám azóta már jóval magasabb). Mindazonáltal úgy tűnt, az YPG erői elérték teljesítőképességük határát; a 2014 januári *Tel Hamisz*-i csatában harcosai súlyos vereséget szenvedtek. Ezután a kurdok előrenyomulása jóval visszafogottabbá vált, bár továbbra is érték el kisebb győzelmeket, s olyan stratégiai fontos településeket is elfoglaltak, mint a 2014 februárjában bevett *Tell Brak*.

Mi magyarázza a PYD előretörését?

A PYD sikereinek és kudarcainak – a katonai tényezőkön túl – történeti, kulturális, gazdasági és főként politikai összetevői is voltak. A legfontosabb ilyen elemet a kurd harcok hagyományaiban lelhetjük meg: a nép kohéziójában, illetve ama politikai programban, amelyet a PKK és a PYD igyekszik a gyakorlatba átültetni – egy olyan politikai szituációban, amelyet „az arab tavasz” felkeléshullámai határoznak meg. Rojava ebben a történelmi helyzetben emelkedett fel.

Ha egy pillantást vetünk e felemelkedés katonai összetevőire, le kell szögeznünk, hogy Rojava győzelmében a PKK segítségének döntő szerepe volt. A PKK hosszú múltra visszatekintő katonai és vezetési tapasztalattal bírt Kurdisztán törökországi részén, és gyakorlati segítése is sokat nyomott a latba: a párt mintegy ezer törökországi férfi és női harcosa vett részt a rojavai csatározásokban.

A történelmi és kulturális elemek között meg kell említenünk, hogy a kurd nép a legrégebbi idők óta harcol az elnyomás ellen. Noha e harcokat gyakran kísérték vereségek, a küzdelmek mégis mélyen áthattották a népet, megerősítették belső kohézióját és a közös kultúrához tartozás érzését. A kulturális összetartozás egyik fontos eseménye a *Newroz*, a *Kurd Újév* megünneplése, amit a kurdok lakta országokban általában tiltanak, a kurd nép azonban nem mond le róla: a Kurd Újév megünneplése a kohézió mindig fontos eseménye volt, amit gyakran titkos helyeken tartottak meg. A kurd társadalomban fontos helyet foglalnak el a nők jogai: a PYD feminista politikája nem korlátozódik csupán arra, hogy az YPG negyven százalékát nők alkotják. Találunk női harcosokat a pesmergák soraiban is, akik inkább konzervatívnak mondhatók, s akik egy olyan régióban működnek, amely inkább a nők jogai elleni támadásokról ismert. A kurd társadalomban a nőknek *valóságos jogaik* vannak, amint ezt például a szerelmi házasságok elfogadottsága mutatja, vagy az, hogy a kurd családokban a nők szava nagyon is fontos (amit a róluk készült riportok is bizonyítanak).

A rojavai forradalom sikerében jelentős szerepe van a régió geográfiai helyzetének is. A szíriai kurdok lakta, stratégiai fontos területek

gazdaságilag életképesek: nemcsak arról van szó, hogy a föld mélye kőolajat rejt, hanem arról is, hogy a termékeny talaj és a kedvező időjárás a területet földművelésre és állattenyésztésre alkalmassá teszi, ami az autonómia nyilvánvaló anyagi feltétele. Mivel a régió a török és az iraki határon terül el, ez lehetőséget teremt arra, hogy a lakosság szükség esetén külföldi segítséghez forduljon – amint ez a PKK titkos hálózata segítségével gyakran meg is történt/történik. A *Simalkán* – az Irak és a Szíria közötti határfolyón – létesített ideiglenes híd valódi lélegzetvételhez juttatta a szíriai kurdokat (akkor is, ha ennek ára a PDK-nak tett számos engedmény volt).

A legfontosabb mindazonáltal a politikai tényező, hiszen ez tette a PYD-t megkerülhetetlen hatalmi tényezővé. A politikai összetevők között a legfőbb mozzanat az, hogy a PYD számíthat a népesség számottevő részének támogatására, s nem csupán a kurd lakosokéra, amint ezt a *Szíriai Nemzeti Tanács* csatlakozása is mutatja, vagy az, hogy utóbbi egy arab dandárt is felállított. Azt is érdemes megemlítenünk, hogy az YPG minden elesett harcosának temetése igazi politikai demonstráció több száz vagy több ezer résztvevővel.

A népi támogatás egyik oka a 2014 januárjában elfogadott kurd alkotmányban keresendő, aminek megszövegezésében olyan nemzetiközi szervezetek is részt vettek, mint a *Human Rights Watch*. Az alkotmány persze önmagában nem sokat mond egy állam jellegéről, illetve az államot irányító pártokról, mégis ad némi támpontot ezek politikai jellegéről. Nos, a rojavai alkotmány nemcsak elismeri az emberi jogokat, illetve az etnikai és vallási kisebbségek jogait, hanem Szíriai-Kurdisztán három kantonra osztásával *konföderatív* struktúrát hozott létre. Mindhárom kantonnak saját parlamentje és közigazgatási szervei vannak: *Dzsazíra* (*Cizîrê*) kantonnak például 101 tagból álló népképviselőtestület, 23 tagból álló kormánya és (történeleme során először) három hivatalos nyelve van: a kurd, az arab és a szír (új-arámi). Az alkotmány szavatolja a nők és a férfiak jogegyenlőségét az élet minden területén. A gyermekmunka – miként a kényszerházasság és a kínzás is – tiltott, az ingyenes oktatáshoz való hozzáférés viszont alkotmányos jog, ahogyan a lakhatáshoz, a munkához, az egészségügyi ellátáshoz és a szülési szabadsághoz való jog is. A főként a PYD által kidolgozott alkotmányt nagy többséggel fogadták el, s a legkevesebb, amit elmondhatunk róla, hogy haladó jellegű, és láthatóan a többség egyetértésén alapul.

Konkrétan hogyan is működik a rojavai rendszer?

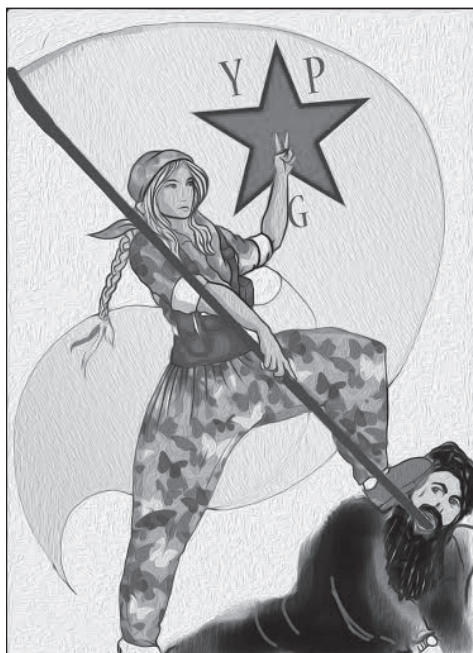
A PKK kilencvenes évekbeli politikai fordulatának megfelelően, a rojavai gazdasági és politikai rendszer hivatalosan is decentralizálva van. A párt olyan új programot állított össze, amely erősen *kommunalista* és agrárjellegű, s számos pontban emlékeztet *Marinela*³ programjára,

amely a politikai és gazdasági irányítás nagy részét a helyi közösségekre ruházta át. Az alapelveket a kilencvenes években még Ócalan rakta le, akit nagyban inspirált az ökoanarchista *Murray Bookchin* munkássága, aki trockista múltja után a szociális ökológia egyik megalapítója volt. A PYD ideológiája szerint, a modern gazdaságtörténet négy szakaszra osztható: az első Amerika felfedezésével és a gyarmatosítással vette kezdetét, a második Karl Marxnak *A Kommunista Párt kilátványa* című munkájával, a harmadik pedig a fogyasztói társadalom létrejöttével. A negyedik – amit a PKK is képvisel – a helyi közösségek ökológikus gazdaságán nyugszik, aminek politikai gazdaságtani megfelelői a mezőgazdasági szövetkezetek és a kis termelőegységek. A PKK számára a legfontosabb termelési ág a mezőgazdaság. Rojavában a földek a helyi közösségek tulajdonában vannak, a *község* gyűlése dönt, a kantonnal összhangban, a mezőgazdasági fejlesztésekről, és a kisméretű manufaktúrák célja, hogy felszámolják a munkanélküliséget. Megjegyezendő, hogy a modell nem szakít a magántulajdon rendszerével, miközben a gazdasági együttműködés terén jelentős hatalmat összpontosít a helyi közösségek kezében. Elvben nincsenek főnökök (patrons), akik kizsákmányolnák a dolgozókat. A termelés öngazgató keretben zajlik, bár fontos szerep jut a kantonális szintű gazdasági tervezésnek is. Ez lehetőséget ad Rojava népének, hogy jóval alacsonyabb áron élelmiszerekhez, mint a Szíria más régióiban lakók. A köolajkitermelés a PYD által létrehozott tömegszervezet, a *Tev-Dem (Tevgera Civaka Demokratik/Demokratikus Társadalmi Mozgalom)* ellenőrzése alatt áll. A benzinárba épített támogatás lehetővé teszi a benzin árának alacsonyan tartását, és az egész gazdaság fenntartását, sőt fejlesztését is a kurdok lakta területeken, amelyeket a baathista rendszer nagyrészt magára hagyott.

Az alkotmány rendelkezése szerint, a rendszer alulról felfelé épül fel: a helyi gyűlésektől a kantonális kormányokon át a konföderáció kormányáig. Ez a decentralizált rendszer, a közhiedelemmel ellentétben, igen stabilnak bizonyul(t), megkérdőjelezve a központosított – a jakobinizmusból és a „marxizmus-leninizmusból” (azaz a maoizmusból és a sztálinizmusból) – fakadó (azelőtt a PKK által is képviselt) centralizált rendszerekkel kapcsolatos hiedelmeket. Úgy tűnik, a „demokratikus konföderalizmus” tette lehetővé a PYD-nek, hogy tartósan ellenőrzése alá vonjon területeket a nemzetközi blokád és a vele szemben álló erők elleni totális háború körülményei között. A PKK saját, igen eredeti útját járja – az egyre inkább önfeladásra kényszerülő európai reformistákkal ellentétben –, aminek egyik legfőbb eleme a *népi gyűlések* hálózata. Ez akkor is így van, ha ez utóbbiak hatalma korlátozott – hiszen a politikai irányítás a PYD kezében összpontosul –, mivel lehetőséget ad a népesség számára a demokrácia meg tapasztalására.

Egyes újságírók véleménye szerint, a PYD voltaképpen az Aszad-rendszer *de facto* szövetségese, sőt, a rezsim pont azért vonta

vissza katonáit a kurd területekről, hogy ezáltal elősegítse a kurdok önállósodási törekvéseit. Ezek az újságírók elsősorban olyan felkelők beszámolóira alapoznak, akik harcban állnak a kurdokkal. Valójában arról van szó, hogy a kurdok önálló küzdelme megosztja a lázadók erőit, s ezzel objektíve Aszadot segíti. Az, hogy az Aszad-kormány visszavonta csapatait a kurd területekről, korántsem bizonyítja, hogy valamiféle szövetség jött volna létre közte és a PYD között. Inkább arról van szó, hogy – egyrészt – a kurd felkelés törvényes nemzeti jogai érvényesítésére kihasználta a polgárháborút, másrészt pedig hogy Aszad stratégiai és katonai döntései kedvezők voltak a kurdok számára. A meggyengült Aszad-rendszer, úgy tűnik, azok ellen összpontosította az erejét, akik legfőbb ellenségeinek tűntek számára, azaz az imperialista hatalmak és az Öböl-államok által felfegyverzett milicistákra. Nem vethetjük a kurdok szemére, hogy éltek a helyzet adta lehetőséggel, s hogy saját céljaikat valósítják meg! Ehhez azt is hozzátehetjük, hogy Aszad elnök nem vonta vissza erőit a stratégiai jelentőségű *Haszaka* (Hassaké) városából – amely az ugyanezt a nevet viselő kormányzóság regionális székhelye (kurd neve *Dzsazíra/Cizîrê*), ahol az egyik legnagyobb kurd közösség él. Különleges helyzet alakult ki *Quamisliban* (*Kamislî*), ahonnan az YPG a város legfontosabb stratégiai helyeiről, például a Baath-párt székháza környékéről, kiűzte ugyan a rezsim embereit, ám azok egy kisebb területet továbbra is

az ellenőrzésük alatt tartanak. Tény, hogy az YPG nem támadja őket, hogy más frontokon összpontosítsa haderejét, ám ez nem azt jelenti, hogy politikai alku született volna köztük.

Végül és elsősorban: egyáltalán nem mondhatjuk, hogy az Aszad-rendszer vérengzései megkímélték volna a kurdokat. Például Aleppó kurd kerületében, a *Makszud Sejk* negyedben kegyetlen harcok dúltak, ahol a folyamatos tűzpárbajban az YPG igen nagy bátorságról tett tanúbizonyságot. Efrin és Kobani kantonjai azért mentesültek a komolyabb harcoktól, mert nem határosak a felkelés övezeteivel (elég rátekintenünk a térképre). Miért bombázná a rezsim ezeket a területeket, amelyeket jelenleg nem tudna visszafoglalni, s ahol nincsenek is csapatai? Dzsazíra kanton esetében pedig a bombázások alacsony számát az magyarázza, hogy a damaszkuszi kormány képtelen lenne támadást intézni elene, ahol amúgy sem ellenőriz jelentősebb területeket, s ahol erői inkább defenzívában vannak.

Arra is érdemes emlékeztetni azokat, akik a PYD-t azzal vádolják, hogy ellentéteket szított az Aszad-ellenes táboron belül, hogy az *al-Nuszraa Front*, az al-Kaida szíriai ága volt az, amely agresszíven fellépett az YPJ női harcosai ellen, s szintén a Nuszra rabolt el 200 kurdot. Ezután lépett szövetségre az Iszlám Front, az *Iszlám Állam* (ISIS; Daesh) és az ASL az al-Nuszra Fronttal, hogy kiirtsák a PYD fegyvereseit. A PYD lenne felelős a megosztottságért, mert védekezik az al-Kaida tagszervezete és annak dzsihadista, iszlamista szövetségesei ellen, akiket az, úgy mond, „mérsékelt” csoportok is támogatnak? A legnagyobb szegény éppen azokra az újságírókra hárul, akik hallgattak az al-Nuszra Front és a Nyugat által támogatott „mérsékelt” csoportok közötti szövetségről, aminek deklarált célja a kurdok lemészárlása volt.

A rojavai forradalmi kísérlet objektív nehézségei és korlátai

A geostratégiai helyzetüket gyengítő nehézségek, amelyekkel a PYD-nek és a kurdoknak szembe kell nézniük, korántsem elhanyagolhatók. A legfontosabb ezek közül, hogy az általuk ellenőrzött régió nem alkot összefüggő területet. Mindegyik enklávé határos Törökországgal, amely nyílt konfliktusban áll a kurdokkal, s amely nem habozik támogatni azok iszlamista és dzsihadista ellenségeit. Kobanit magát az Iszlám Állam területei veszik körbe, amely meg is ostromolta a várost; Dzsazírában, amely a három kanton közül a legnagyobb, a kurd csapatok egyszerre küzdenek az Iszlám Állam, az Aszad-rezsim és a PDK pesmergái ellen (utóbbiak visszavonultak a szíriai-iraki határ legnagyobb részéről, amelyet így az Iszlám Állam kezére juttattak).

A másik problémát a kurdok számbeli gyengesége jelenti: a szíriai kurdok legfőljebb három és félmillióan lehetnek, míg Szíriának összesen huszonnégy millió lakosa van. A PYD által irányított régiók közül

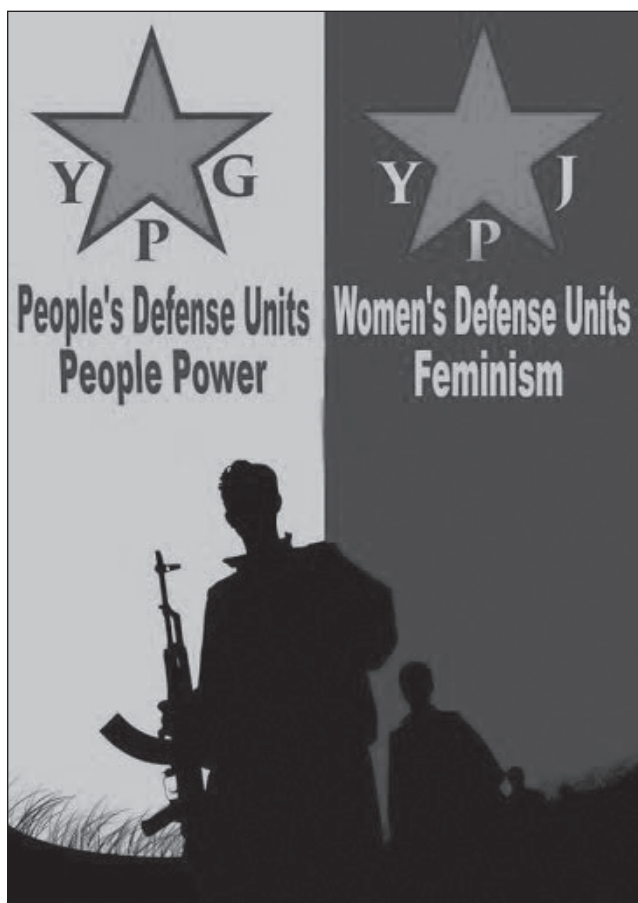
Dzsazírban egymillióan, Efrinben ötszázezeren, míg Kobaniban mindegy kétszázezren élnek, ha nem számítjuk az ide menekült férfiak és nők tömegeit. Ez azt jelenti, hogy a PYD egymillió-hétszáz, többségében kurd lakosságú területet tart irányítása alatt. A szám magasabb, ha a menekülteket is számításba vesszük, akik azonban nem jelentenek „előnyt”, kivéve, ha maguk is részt vesznek a harcokban. Velük együtt talán ki lehet jelenteni, hogy a PYD irányítása alatt mintegy 2-3 millió ember él, amely egy igen homogén és ezért komoly erőt jelentő embertömeg, hiszen például a szír kormányellenes felkelők 1 800 csoportja 37 koalícióba tömörül. Össz-szíriai szinten azonban ez az erő nyilvánvalóan nem elégséges.

Jóllehet a PYD egyértelműen vezető erő a kurd lakosság körében, rajta kívül azonban tizenhat másik kurd párt is működik, s még olyan is akad közöttük, amely az Iszlám Állam harcosait is tömöríti, az Iszlám Frontnak pedig egy *Kurd Iszlám Front* nevű, kérelhetetlenségéről elhíresült szervezet is része, amely természetesen a PYD ellensége. Ráadásul maga a PYD sem teljesen homogén politikai erő: soraiban a fő választóvonal a szíriai felkeléshez való viszony kapcsán alakult ki. Ez nyilván igen nehezen feloldható kérdés, hiszen a felkelők nagyrészt banditák közül kerülnek ki – mint a *Szíriai Forradalmi Front* (FRS) –, vagy pedig radikális iszlamistákból és dzsihadistákból. Végezetül súlyos probléma még, hogy Rojava lényegében el van vágva a világ többi részétől.

A kurdok között Öcalan személyi kultusza továbbra jelen van. Öcalan „marxizmusa” sokáig alacsony színvonalú, régi sztálinista sablonokra épült, amint az pl. a *Le Figaro*-nak adott egyik 1990-es interjújából is kitűnik: „Mao Ce-tung és Ho Si Minh azért voltak sikeresek, mert a kínai és a vietnami nép nagy nép, amelyeknek megvan a maguk története, kultúrája, társadalmi rendszerei. Nekünk az ellenség nem adot esélyt erre: a kurdok kilencven százaléka elvesztette identitását, hagyta magát beolvasztani. Ráadásul a kurdok rendkívül elmaradtak, elmaradottabbak még bizonyos afrikaiaknál, vagy az amerikai rézbőrűeknél is.” És mégis: Öcalan valóban a kurd nép felszabadításának szentelte az életét, amelyért rengeteg elnyomást és igazságtalanságot kellett elviselnie a török állam és annak nyugati szövetségesei részéről. Ehhez még hozzátehetjük, hogy Öcalan a 2000-es évek elejétől egy igen eredeti elképzelést dolgozott ki, a „demokratikus konföderalizmus” gondolatát. Öcalan fontos szereplő a Közép-Keleten, népszerűsége a kurdok között töretlen. De vajon ez azt kell-e jelentse, hogy az YPG tagjainak az ő képe előtt kell feszküdniük Rojava megvédésére? A PKK Öcalant a kurd nép valóságos „prófétájává” tette, akinek hitelvei ezek: „demokrácia, szocializmus, ökológia és feminizmus”. A bálványok tisztelete azonban mindig elvakultsághoz vezet, a vakság pedig bukáshoz: a munkásmozgalom XX. századi története ezt elég gyakran a fejünkbe verte. Hasonlóan kényes probléma a PYD erőteljes nacionalizmusa,

még ha a párt gyakran hív is fel egy közép-keleti konföderáció megalkotására, amely a „demokratikus konföderalizmus” rendszerén belül tömörítene a népeket – s ez természetesen igen haladó gondolat. Azt is észre kell vennünk, hogy a PYD/PKK támogatja a palesztin népet, és vehemensen támadja az izraeli politikát; sőt, a kurd népet a palesztin néphez hasonlítja, abban a tekintetben, hogy egyik sem rendelkezik állammal. Le kell azonban szögeznünk, hogy igen nagy a különbség a kurd nép nemzeti felszabadítása – ami vitathatatlanul legitim követelés – és a felfokozott kurd nacionalizmus között. Mind a PYD, mind a PKK hajlamos arra, hogy elsősorban a „kurd létezés” fogalmaiban gondolkodjon. Nemcsak arról van szó, hogy PYD felhívásait a jelentős létszámú francia és német kurd emigrációhoz – Rojava támogatására és az Iszlám Állam elleni harcra – mindig erős nacionalista propaganda kíséri, hanem főleg arról, hogy amikor a PYD a PDK-t az Iszlám Állam elleni közös harcra szólítja fel, a „közös nemzeti érdekre” hivatkozik, amit láthatóan fölébe helyez minden politikai megfontolásnak, beleértve az osztályharcot is. Mert hogyan lehetne közös „nemzeti érdekről” beszélni az imperialisták oldalán álló PDK-val, amely kivonta csapatait a kurd jeziditák által lakott területekről, s ezzel kiszolgáltatotta őket a mészárlásnak? Hiszen Szindzsár városában ennek a tragédiának voltunk szemtanúi: a PDK pesmergái azt a parancsot kapták, hogy vonuljanak vissza (azzal az ürüggyel, hogy túl nagyok voltak a veszteségeik – miközben összesen 14 halottjuk volt), ami által a biztos halálnak szolgáltatták ki a jezidi lakosságot. Több tízezer ember menekült fel ezután a hegyekbe, hogy menedéket keressen: a fullasztó nyári hőségben gyerekek és idősek haltak szomjan, míg az Iszlám Állam halálbrigádjai hatalmas mészárlásokat rendeztek. Az YPG becslései szerint, az Iszlám Állam háromezer jezidit mészárolt le, és mintegy ötezret elrabolt, miközben a PDK pesmergái meg sem kísérelték evakuálni a lakosságot, midőn a várost magukra hagyták. Ráadásul Szindzsár városa stratégiaiilag is fontos hely: elfoglalása lehetővé tette az Iszlám Állam számára, hogy Irak felől oldalba támadja Rojavát. Végül júliusban az YPG és a PKK fegyveresei egy humanitárius folyosót nyitottak, hogy kimenekítsék az embereket Kurdisztán más területei felé. Majd kemény harcok után, amelyek több száz halálos áldozatot követeltek, behatoltak Szindzsárba, és elfoglalták Rabia határvárost is. De a legnagyobb hatású tettük az volt, hogy elkezdtek felfegyverezni a lakosságot, és önvédelmi milíciákat szerveztek közülük: az Erbilről ötven kilométerre délre elterülő *Maxmur* menekültábrába Törökországból érkeztek a PKK gerillái, akik több száz embert fegyvereztek fel, felkészülve az Iszlám Állam támadására. Szindzsárban az ott levő YPG-csapatok gyorsan kiegészültek az új fegyveresekkel. Enélkül rengetegen az Iszlám Állam fogsságába estek volna – a PDK és annak pesmergái szolgáltatták ki őket nekik, visszavonulásuk valószínűsítő büntettnek minősült.⁴ Mindezek után „nemzeti egységre” fölszólítani

őket – nos, ez egyszerűen megmagyarázhatatlan. Általánosságban is elmondható, hogy a PYD reformista politikát folytat. Azóta, hogy a sztálinizmussal leszámolt, kétségkívül saját útját járja, olyan figyelemreméltó demokratikus eredményekkel, mint a nők jogai érvényesülésének elősegítése, a népi részvétel biztosítása Rojava helyi gyűlésein stb. Azonban a reformista politika ki is jelöli a forradalmi folyamat lehetőségének határait. A népnek a helyi közéletben való részvétele ellenére a magántulajdon rendszere továbbra is uralkodik – és nem csak a kistulajdon esetében. Ez feleleveníti a régi vitát reform és forradalom között: noha a PYD-nek hatalmában állna, hogy megszüntesse a legfontosabb termelőeszközök magántulajdonát, ezt mégsem teszi meg. Ami arra utal, hogy nagyon is tudatos választás a részükről a

Népi Védelmi Egységek
Néphatalom

Női Védelmi Egységek
Feminizmus

kapitalista rendszer fenntartása, miközben azt állítják magukról, hogy a szocializmus felé menetelnek. A PYD valójában a régi sztálinista vonalat követi a forradalom egymást követő szakaszairól: először a demokratikus forradalom, majd a szocializmusba való átmenet. A *Larfarge* céggel közösen vezetett cementgyár esete, amelynek az YPG látja el a védelmét, igen beszédes példa: fontos lenne, hogy a PYD önmagának is magyarázatot adjon a mostani helyzetre.

Ezért lenne szükséges – miközben támogatásunkról biztosítjuk Rojava elért eredményeit és a PYD vezetése alatt megtett pozitív lépéseket, miként természetesen a kurdok fegyveres harcát is a dzsihadisták és az Iszlám Állam ellen –, hogy Kurdistan forradalmi kommunistái független szervezetbe tömörüljenek, ami segítené a tömegeket a jelenlegi folyamat végigvitelében, követve a permanens forradalom logikáját.

Jegyzetek

- ¹ Irak (Szaddám Huszein) és Irán (Mohamed Reza Pahlavi) megállapodása 1975. március 6-án a kétoldalú kapcsolatok rendezéséről, amelyben a felek a határok végleges kijelölése nyomán kötelezettséget vállaltak a határok szigorú ellenőrzésére, „annak érdekében, hogy a felforgató jellegű cselekményeknek – tekintet nélkül azok eredetére – egyszer s mindenkorra véget vessenek.” Lásd: Lugosi Győző (szerk.): *Dokumentumok a Közel-Kelet XX. századi történetéhez*. Budapest, l'Harmattan Kiadó, 2006, 447. (A szerk.)
- ² LGPTI: Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender/Transsexual, Intersexed (leszbikusok, melegok, biszexuálisok, transzneműek/transzszexuálisok, inetrszexuálisok). (A szerk.)
- ³ 2700 fős, autonóm igazgatású, mezőgazdasági szövetkezeti falu *Andalúziában* (Dél-Spanyolországban). Lásd: <http://www.marinaleda.com/datosgenerales.htm>. (A szerk.)
- ⁴ A PDK visszavonulásának valószínű oka az amerikai támogatás biztosítása volt, hiszen a pesmergák komoly anyagi gondokkal küzdenek, mert Irakban az amerikai pénzügyi támogatás elsősorban Bagdadba kerül. A visszavonulás idején a PDK delegációja tárgyal Washingtonnal a pénzügyi és katonai segélyről. Mindez arra enged következtetni, hogy vagy az Egyesült Államok cserébe azt kérte a PDK-tól, hogy vonuljon vissza bizonyos területekről; vagy a PDK az Iszlám Államnak egy, a kurdok elleni megszárlása révén akart támogatást kicsikarni. Utóbbira utalhat az is, hogy a kiűrt területeket jezdítik és keresztények lakták.

(Fordította: Balázs Gábor)

(Eredeti megjelenés: Raphaël Lebrujah: *Sur la situation révolutionnaire du Rojava (Kurdistan syrien)* <http://tendanceclaire.npa.free.fr/article.php?id=669> 2014. december 14. A cikket rövidítve közöljük.)